

Polaris

Підтримка багаторівневого
врядування в Україні

Звіт за результатами опитування

РЕАЛІЗАЦІЯ ВЕТЕРАНСЬКОЇ ПОЛІТИКИ. ДОСТАТНІСТЬ. ПРОБЛЕМАТИКА.

Цей документ розроблено експертами програми Polaris «Підтримка багаторівневого врядування в Україні». Програма фінансується урядом Швеції через Шведське агентство з питань міжнародної співпраці та розвитку Sida і реалізується SALAR International – частиною Шведської асоціації місцевих і регіональних влад SALAR, яка представляє асоціацію в міжнародній діяльності.

Червень 2025

ЗМІСТ

ВСТУП	4
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	5
ПОЗИТИВНІ ТЕНДЕНЦІЇ	18
ПОТРЕБИ ГРОМАД (ОЧІКУВАННЯ)	20

ВСТУП

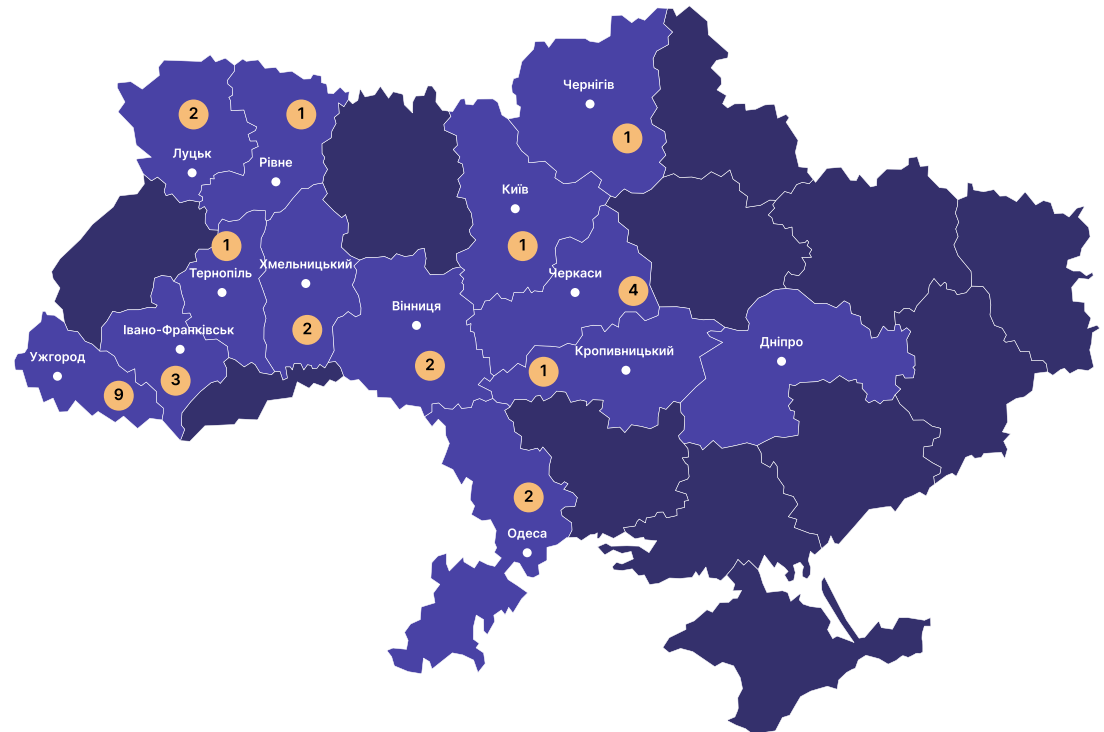
У рамках моніторингу стану реалізації ветеранської політики в територіальних громадах (Далі ТГ) протягом періоду 17.03.25-20.04.25 програмою Polaris (Далі Програма) було проведено відкрите, незалежне оглядове опитування, **фокусом якого стали:**

- Найпоширеніша проблематика ТГ у сфері реалізації ветеранської політики;
- Достатність та рівень реалізації окремих завдань ветеранської політики на місцях;
- Найпоширеніші запити від ветеранів, ветеранок та їх сімей.

Очікуваний результат дозволяє в короткому проміжку часу **зрозуміти стан розвитку справ**, зміни, проблематики у сфері ветеранської політики **в зоні відповідальності органу місцевого самоврядування, побудувати загальну картину ветеранських перспектив** в досліджених регіонах, **відокремити цільові напрямки роботи у ветеранській сфері** на регіональному та місцевому рівнях. Загальний **аналіз буде використаний для модулювання концепції подальшої роботи Програми за напрямком, відокремлення напрямків включення Програми в допомогу/підтримку муніципалітетам в частині інтеграції перспектив ветеранів в їх операційну діяльність, побудови ланцюга активностей**, які будуть системно проводитись на місцевому, регіональному та національних рівнях.

Опитування було розраховане для проходження однією або групою посадових осіб керівного складу ОМС (голова, заступник, керуючий справами, секретар, керівник відповідного підрозділу, особа, відповідальна за напрямок діяльності), але в одному виконанні від окремого ОМС. Респондентами стали посадові особи 31 громади **з 13 областей**.

Опитувальник складався із п'яти блоків питань та загальною кількістю питань – 23. **Перший блок** мав на меті отримати основні дані та контакти від громад для можливих уточнень та подальшої комунікації. Питання **другого блоку** стосувались стану громадських ініціатив, основних запитів ветеранок, ветеранів та їх близьких, місцевої проблематики. **Третій та четвертий блоки** досліджували проблематику, рівень достатності та рівень забезпечення виконання окремих напрямків національної стратегії ветеранської політики. **П'ятий, підсумковий**, стосувався бачення дієвості змін та можливих шляхів підтримки від Polaris.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Аналізуючи загальну картину розвитку ветеранського питання в громадах та мережі послуг для ветеранів, ветеранок та їх сімей в періоді 2023–початок 2025 року, можна зауважити, що вона суттєво змінилась, про що говорять не тільки результати цього опитування, але й низка інших, які постійно проводяться як на замовлення державних інституцій, так і завдяки проєктам громадських та міжнародних організацій, які працюють в полі ветеранських справ. Так, станом на квітень 2025 року анонсовано про наступне:

- **створення і роботу понад 320 ветеранських просторів або хабів** (у 2023 році їх було лише 28) по всій Україні (точне число важко дослідити через відсутність таких статистик та стрімку динаміку створення їх у громадах);
- **зростання кількості працевлаштованих фахівців з супроводу ветеранів та демобілізованих осіб до 1187 осіб** (якими щомісячно опрацьовується 16,5–19 тис. запитів від цільової аудиторії);
- **створення 29 Центрів ветеранського розвитку** на базі навчальних закладів;
- створення 10 Просторів турботи про ветерана на базі медзакладів;
- **збільшення кількості медичних установ (понад 660)**, які уклали договори з Національною службою здоров'я України та **працюють в рамках розширеного пакету послуг для ветеранів та ветеранок**.

Крім того, міністерство у справах ветеранів звітує про успіхи у цифровізації послуг, програмі **“Ветеранський спорт” (майже 25 тис. бенефіціарів)** та інших державних програмах ветеранської політики.

Разом із тим, якщо в обласних центрах, великих та середніх містах інфраструктура послуг, бюджет та наявність підготовленого кадру для роботи із ветеранською спільнотою та їх рідними дозволяють на певному рівні задовольнити потреби отримувачів послуг, то на рівні малих ТГ, сільських та селищних громад ситуація виглядає набагато гіршою за окремими виключеннями. Буквально усі ТГ обтяжені думкою щодо створення ветеранських просторів, покращення інфраструктури реабілітаційного характеру, пошуку фахівців для роботи із ветеранами, ветеранками та їх близькими. Вагомі переваги щодо надання послуг цільовій аудиторії досягли ЦНАП, пенсійні фонди й центри зайнятості, які дещо трансформували діяльність, але мають вагомий базу і практичний досвід, були підсилені фахівцем з супроводу ветерана, який, як передбачається, виконуватиме роль поєднувача отримувача із надавачами послуг, спростувати процедури отримання послуг для вказаної категорії мешканців. Але і в підготовці достатньої кількості фахівців поки також існує певна проблематика.

Виходячи з аналізу усіх відповідей на **опитування**, яке **було змодульоване таким чином, щоб виявити конструктив у відповідях**, побудований наступний список загальних проблематик, які станом на сьогодні актуальні і є пріоритетними у вирішенні наступних питань:

- **Недостатність мережі ветеранської інфраструктури, реабілітаційних, спортивних та медичних закладів;**
- **Нестача кваліфікованих кадрів для забезпечення спектру послуг цільовій аудиторії (юристи, фахівці психологічного здоров'я, фахівці супроводу);**
- **Недостатній рівень доступності до послуг працевлаштування і освіти;**
- **Відсутність ефективної та системної інформаційної кампанії;**
- **Обмежені фінансові ресурси для реалізації завдань ветеранської політики.**

Висновки зроблені на порівнянні відповідей на наступні питання:

- Які, на Вашу думку, три найбільші проблеми існують в громаді у сфері ветеранських справ? (Мал.1)

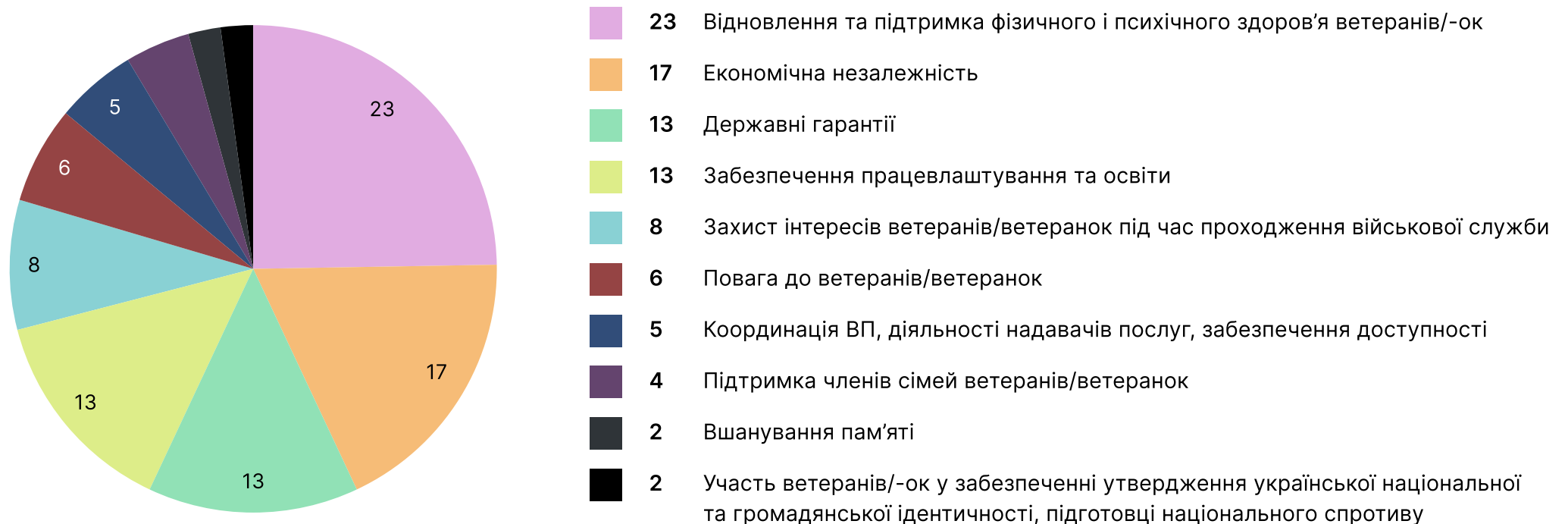
Мал.1

Висновки зроблені на порівнянні відповідей на наступні питання:

- Які, на Вашу думку, три найбільші проблеми існують в громаді у сфері ветеранських справ? (Мал.1)
- Три з оперативних завдань Стратегії ветеранської політики до 2030 року, які вважаєте найважчими в реалізації? (Мал.2)

Мал.2

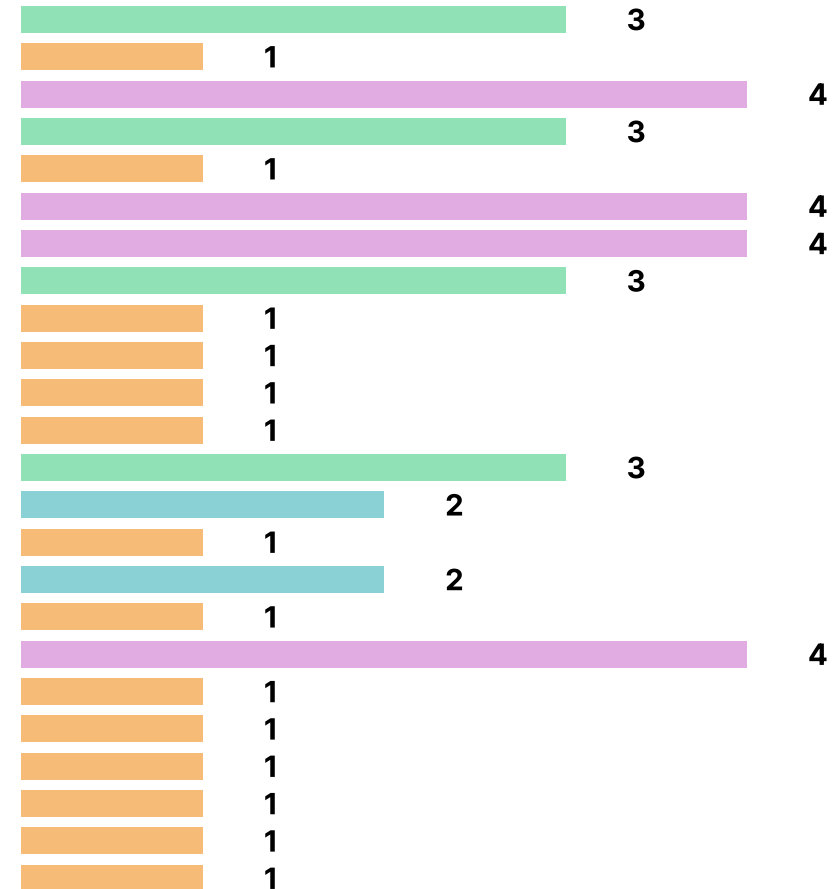

Висновки зроблені на порівнянні відповідей на наступні питання:

- Які, на Вашу думку, три найбільші проблеми існують в громаді у сфері ветеранських справ? (Мал.1)
- Три з оперативних завдань Стратегії ветеранської політики до 2030 року, які вважаєте найважчими в реалізації? (Мал.2)
- Які б зміни/впровадження, на Вашу думку, покращили ветеранські перспективи на національному чи регіональному рівні? (Мал.3)

Мал.3

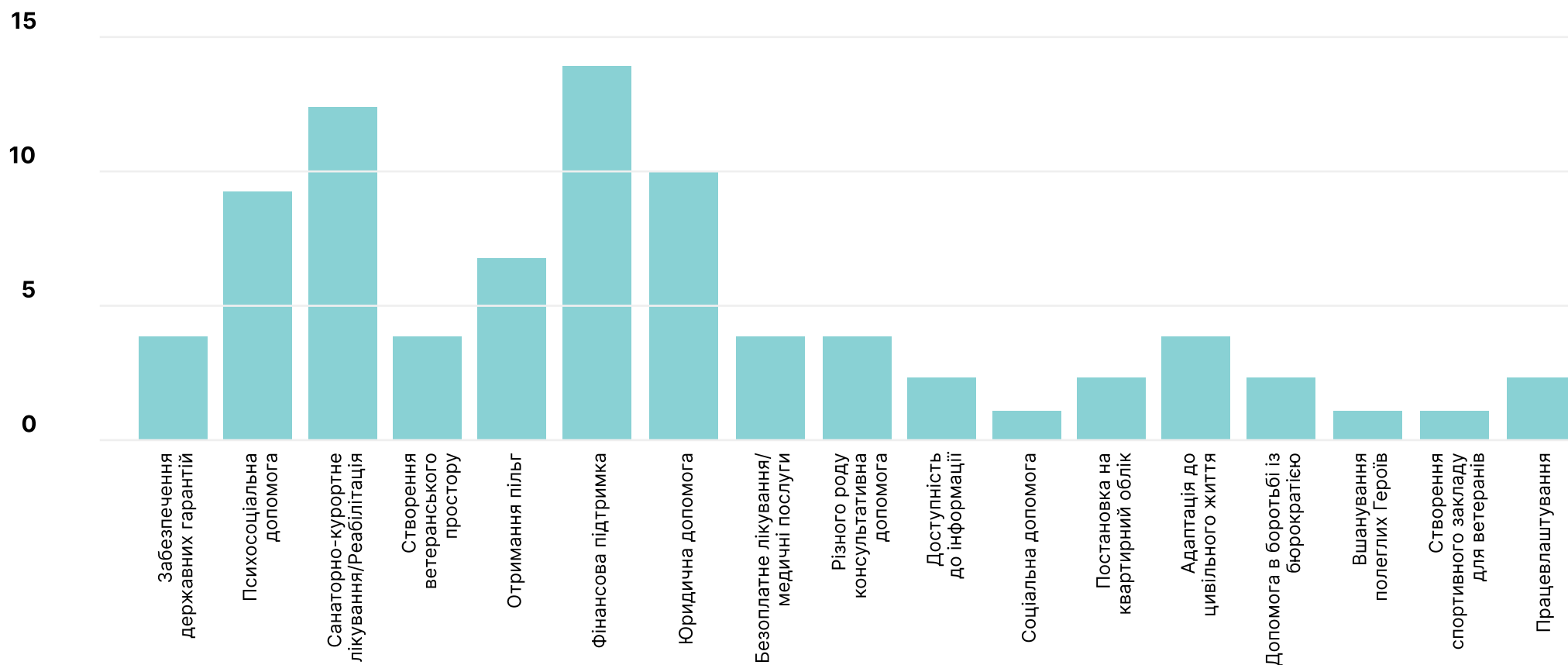
Державне фінансування для створення в громадах спортивних клубів
Надання ОМС доступу до необхідних баз даних, з метою ефективної реалізації
Державне фінансування створення в громадах просторів для ветеранів
Оновлення законодавства щодо Державних гарантій для ветеранів
Допомога громадам, в яких відсутні кваліфіковані психологи щодо підтримки
Налагодження багаторівневої взаємодії між суб'єктами ветеранської політики
Збільшення реабілітаційної мережі та повноцінне фінансування програм реабілітації
Залучення ветеранів до державного управління
Зміцнення поваги до ветеранів
Зменшення податкового навантаження
Безкоштовне лікування на всіх рівнях для ветеранів та ветеранок
Індивідуальна робота з ветеранами та ветеранками, щодо покращення
Створення дієвих програм працевлаштування й перекваліфікації
Психологічний супровід ветеранів, ветеранок та їх родин
Якісне інформування, підвищення рівня доступності до послуг
Якісне кадрове забезпечення фахівцями, долученими до роботи із ветеранами
Підтримка місцевих ветеранських ініціатив
Впровадження комплексної системи реабілітації (медичної, психологічної, соціальної)
Спрощення процедури отримання пільг
Юридична підтримка: забезпечення доступу ветеранів до кваліфікованої юридичної
Підтримка родин загиблих
Спрощення доступу до державних послуг та житла
Навчання дотичного персоналу психологічним навичкам спілкування з ветеранами
Збільшення фінансування заходів ветеранської політики

Висновки зроблені на порівнянні відповідей на наступні питання:

- Які, на Вашу думку, три найбільші проблеми існують в громаді у сфері ветеранських справ? (Мал.1)
- Три з оперативних завдань Стратегії ветеранської політики до 2030 року, які вважаєте найважчими в реалізації? (Мал.2)
- Які 6 зміни/впровадження, на Вашу думку, покращили ветеранські перспективи на національному чи регіональному рівні? (Мал.3)
- Який найпоширеніший запит від ветеранів, ветеранок? (Мал.4)

Мал.4

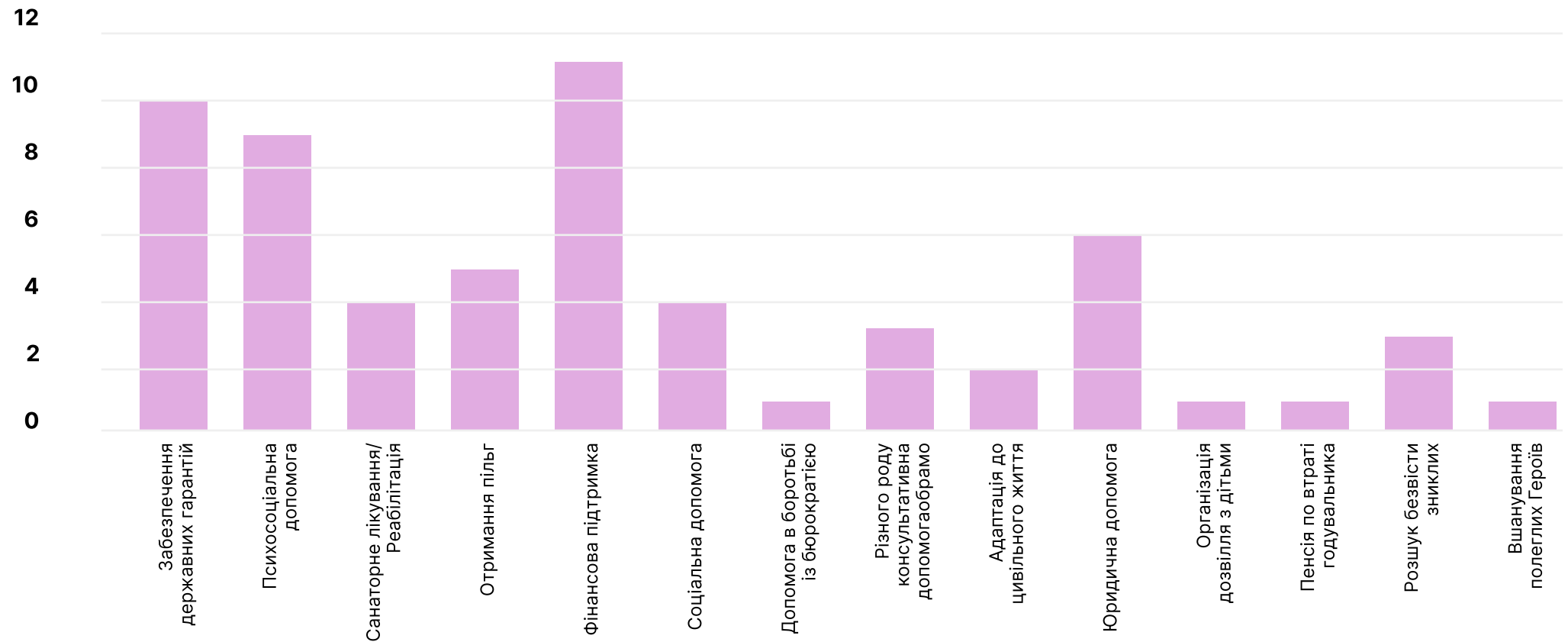

Висновки зроблені на порівнянні відповідей на наступні питання:

- Які, на Вашу думку, три найбільші проблеми існують в громаді у сфері ветеранських справ? (Мал.1)
- Три з оперативних завдань Стратегії ветеранської політики до 2030 року, які вважаєте найважчими в реалізації? (Мал.2)
- Які б зміни/впровадження, на Вашу думку, покращили ветеранські перспективи на національному чи регіональному рівні? (Мал.3)
- Який найпоширеніший запит від ветеранів, ветеранок? (Мал.4)
- Який найпоширеніший запит від близьких ветеранів, ветеранок? (Мал.5)

Мал.5

Аналіз показав, що через відсутність або недостатньо розвинуту мережу та нестачу необхідного сучасного обладнання, фінансування та недостатність місцевого бюджету громади не справляються із потребою їх ветеранської спільноти в реабілітаційному відношенні та **потребою родин відновлюватись після повернення їх близьких з військової служби у колі сім'ї**.

В малих громадах існує **критичний попит на розбудову спортивних закладів** (хоча б спортивних майданчиків), адаптованих під обмежені можливості осіб з інвалідністю та наявні запити від ветеранів, ветеранок громади (**22,6%** респондентів зазначили дану проблему, як одну з трьох найкритичніших). В громадах спостерігають за розвитком мережі **ветеранських просторів**, розуміють їх роль та потребу у їх створенні. Разом із тим, обмежені можливості бюджету, державного фінансування (8,1%) та низький рівень комунікації й ініціатив всередині громади (**8,1%**) залишає питання на рівні запиту (**9,7%**). На рівні послуг, основними з яких на сьогодні виділяють психологічну підтримку, первинну правову допомогу та комплексний супровід, громади відповідають нестачею або відсутністю кваліфікованих кадрів, які спроможні ефективно працювати над зазначеною проблематикою навколо ветеранів, ветеранок та їх сімей:

- **відсутність кваліфікованого персоналу для надання психологічної допомоги та реабілітації – 16,1%;**
- **відсутність кваліфікованих юристів – 1,6%;**
- **проблеми із працевлаштуванням фахівців із супроводу ветеранів та демобілізованих осіб – 3,2%.**

Відсутність ефективної та системної інформаційної кампанії

Основною та дотичною до всіх вищевказаних проблематик негативною складовою низької реалізації можливих ініціатив є вкрай **низька обізнаність** самих **адміністрацій муніципалітетів**, хоча оцінку інформування ветеранів, ветеранок та їх сімей показують на достатньо високому рівні (мал. 6,7). Причиною цього є відсутність системного пошуку потрібної інформації, брак часу або відсутність ініціатив. Відповідно до результатів опитування, найчастішим запитом є консультації та тренінги, які насправді вже не один рік проводяться як і державними установами, так і громадськими організаціями, окремими проєктами, приватними коучами на безоплатній основі. Вони наступні:

- **Експертно-методична допомога щодо реалізації проєкту ветеранського простору (17,2%);**
- **Експертні консультації щодо написання грантових заявок (7,6%);**
- **Консультації щодо роз'яснення положень державної ветеранської політики (12,5%);**
- **Консультації-тренінги щодо етики взаємодії й спілкування з ветеранами, ветеранками та їх близькими (12,2%);**
- **Пошук або навчання спеціалістів щодо юридичної допомоги (11,4%);**
- **Пошук або підвищення кваліфікації психологів (19,4%);**
- **Навчання фахівців із супроводу ветеранів, ветеранок та членів їх сімей (8,2%);**
- **Інформаційна та практична допомога щодо освітніх можливостей для ветеранів, ветеранок та їх родин, працевлаштування, реалізації ветеранських ініціатив (бізнесу) (13,7%).**

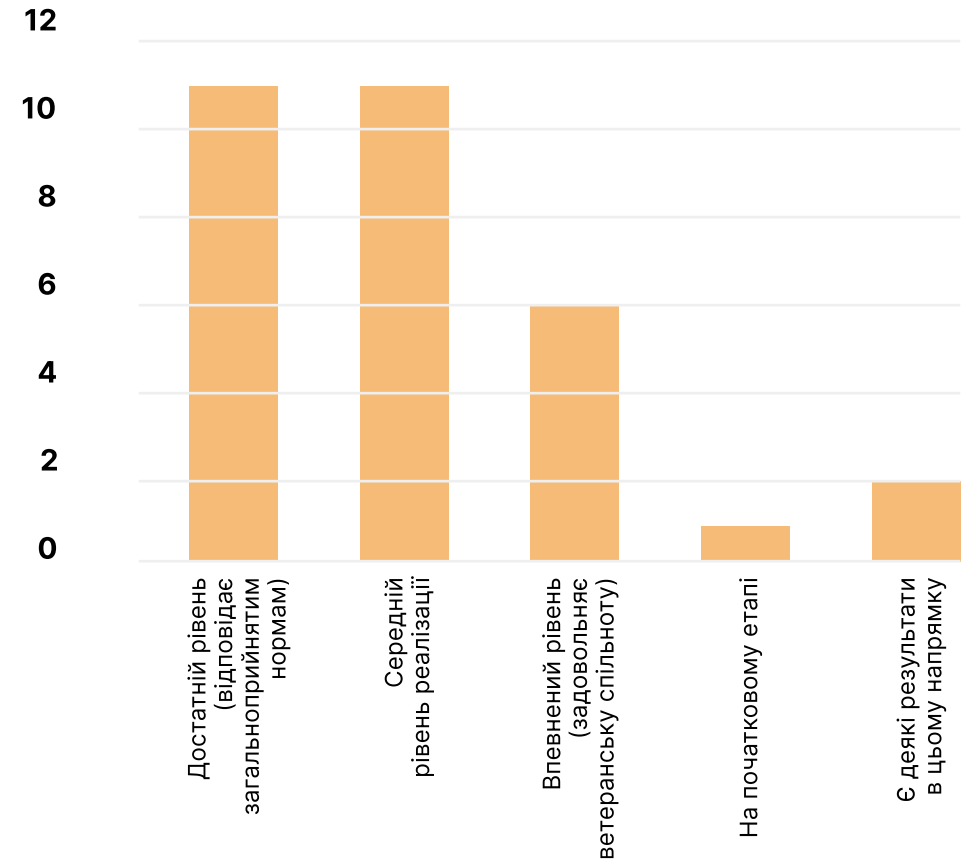
Рівень інформування та комунікації із пораненими, особами, що знаходяться на лікуванні, реабілітації в медичних установах (відвідування, правова допомога, супровід, психологічна підтримка, інші види інформування та комунікації на рівні ТГ)

Мал.6

Рівень інформування цільової аудиторії щодо послуг (комплексно), які можливі в межах ТГ, поза її межами (враховуючи різні ресурси інформування: сайт, чати, тверді публікації, анонси, інформаційні пости, інше)

Мал.7

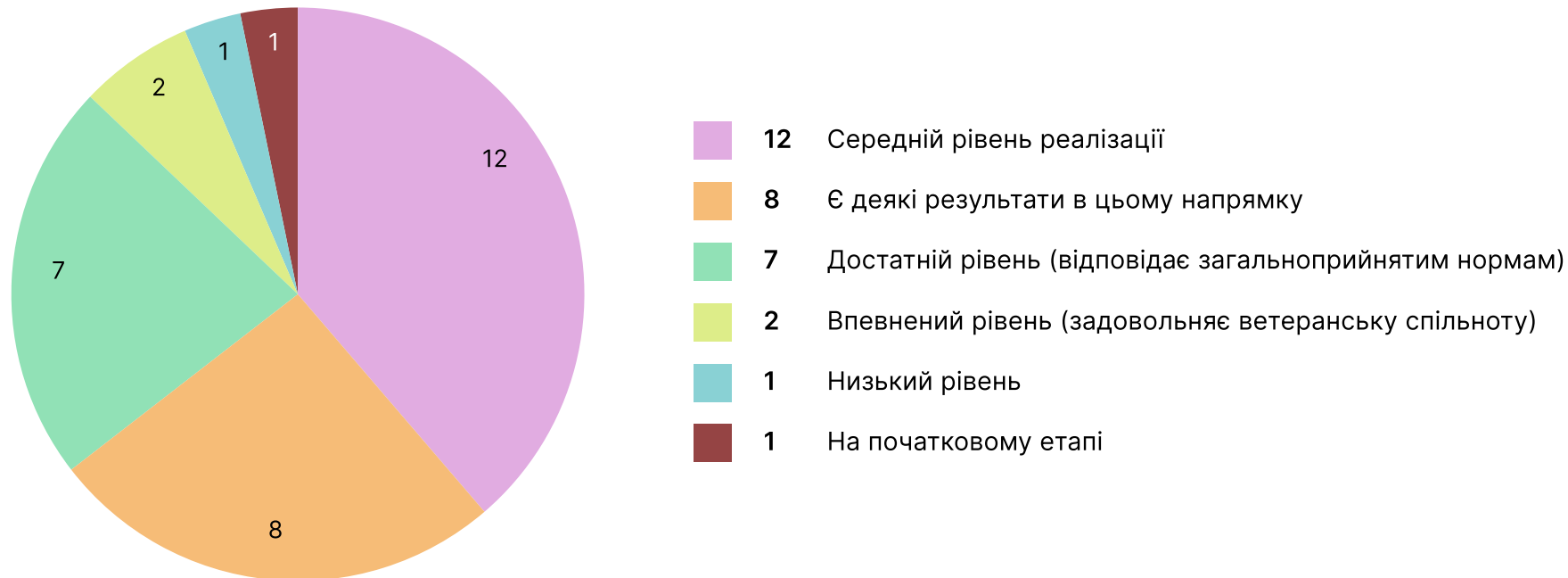
Недостатність мережі ветеранської інфраструктури

Аналіз розвитку ветеранської інфраструктури відбувався шляхом акумуляції даних від посадових осіб громад щодо наявності та достатності у ТГ наступних закладів:

- ветеранські простори;
- санаторно-лікувальні та реабілітаційні заклади;
- заклади медичної допомоги;
- спортивні заклади.

Достатність наявної мережі послуг ветеранам, ветеранкам в ТГ

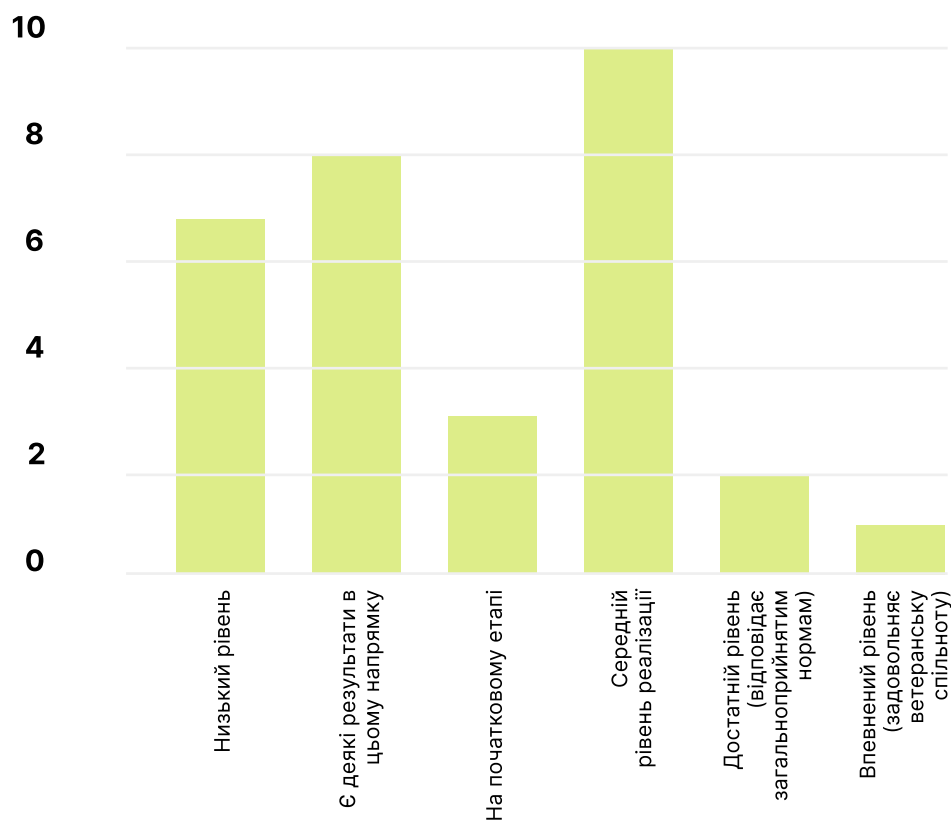
Мал.8

Тут, з аналізу трьох основних поширених проблематик громад (Мал. 1) та діаграм достатності та доступності ветеранської інфраструктури (Мал. 9, 10, 11), очевидно, що їх **рівень достатності в цілому оцінюється як “на середньому рівні” і нижче (72%)**, в той час, коли **81% респондентів вважають реалізацію доступності медичних, реабілітаційних та спортивних закладів такою, що не досягла достатнього рівня**. При цьому: **11%** бачать її на **низькому рівні**, **9%** – започаткували процеси покращення, **29%** – мають деякі позитивні результати у розвитку, **32%** – вважають, що знаходяться **десь посередині шляху до успіху і лише 19%** вважають реалізацію достатньою на рівні загальноприйнятих стандартів та відповідно до запитів самих ветеранів, ветеранок та їх родин.

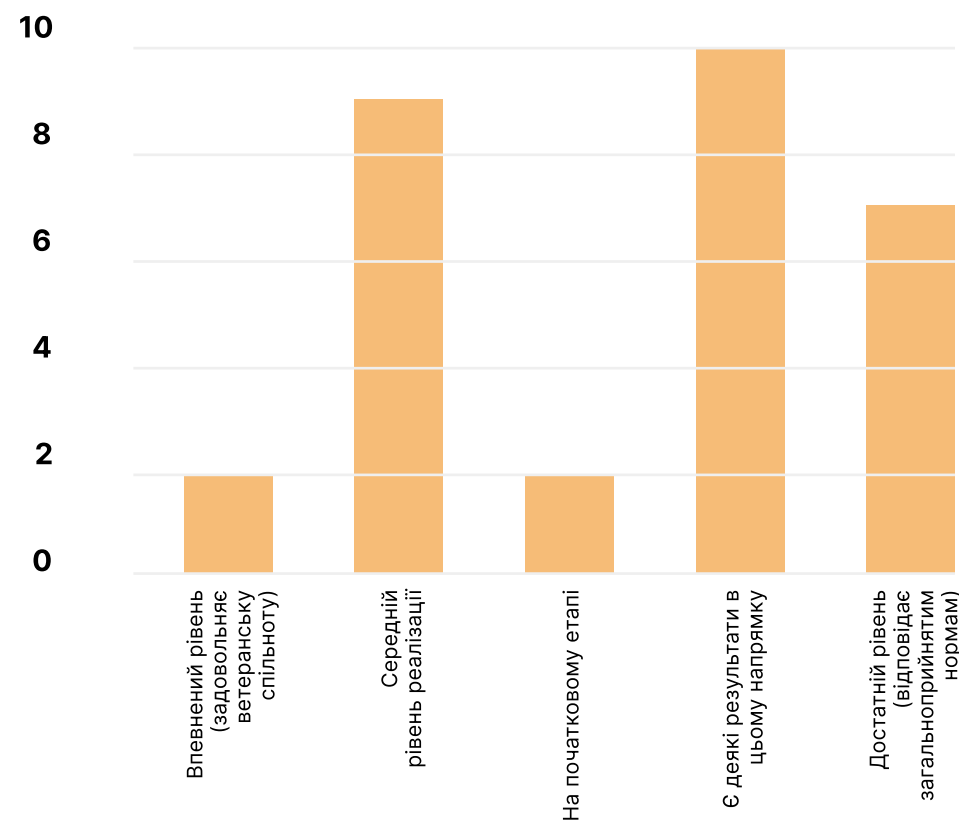
Достатність та доступність спортивних закладів, закладів реабілітації, доступність до адаптивних видів спорту для ветеранів, ветеранок

Мал.9

Достатність та доступність наявної мережі медичних послуг ветеранам, ветеранкам в ТГ

Мал.10

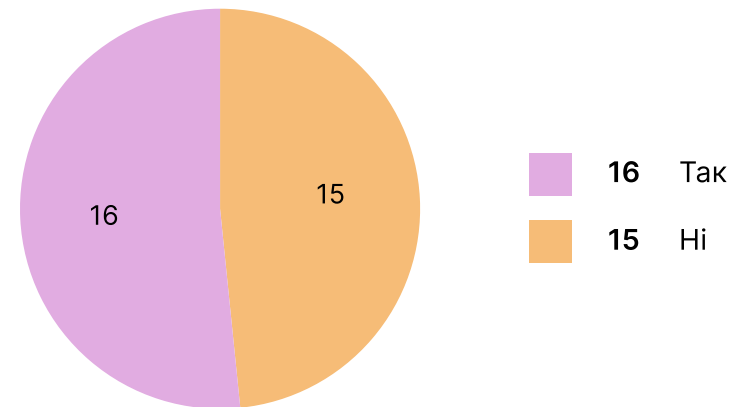
Майже 50% на 50% розподілились відповіді щодо наявності у громаді ветеранського простору. Така статистика не випадкова, адже наразі ініціатива ОМС та громадського сектору у цьому напрямку покликана ширенням успішності такого роду закладів в окремих регіонах. Разом із тим, спостерігається масовість, але відсутність якісного наповнення відповідними послугами для ветеранок, ветеранів та їх родин. В більшості випадків це – нестача фінансової можливості громади забезпечити необхідним штатом персоналу та відсутність кваліфікованих кадрів.

Нестача кваліфікованих кадрів для забезпечення спектру послуг цільовій аудиторії (юристи, фахівці психологічного здоров'я, фахівці супроводу)

Цю проблематику здебільшого писано вище, і вона є запорукою якості послуги, яка надається клієнту на місцях. Але крім відсутності сертифікованих і практично підготовлених спеціалістів у сфері першої правової допомоги та досвідчених психологів у невеликих громадах існують і ризики щодо зривів у виконанні державної програми з якісного впровадження діяльності фахівців супроводу ветеранів та демобілізованих осіб, які стануть запорукою обізнаності ветерана у державних гарантіях, можливостей, які пропонує держава та сервісів, доступних в регіоні. Зокрема проблема стосується підготовки, або, як її ще характеризує Міністерство у справах ветеранів – підвищення кваліфікації. З працевлаштованої кількості фахівців (~1200 осіб) станом на початок травня і половина не пройшла підготовку. Причиною тому є нестача державних ресурсів та вихід з ринку USAID, на фінансову програму якої розраховувало Міністерство у справах ветеранів.

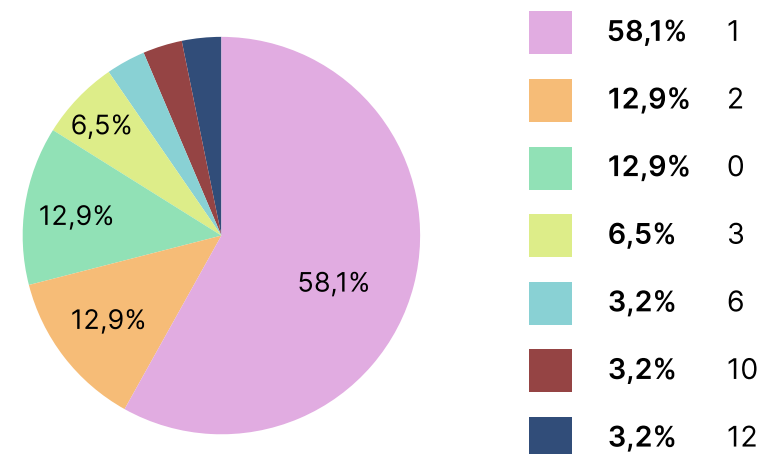
Чи існує в громаді ветеранський простір?

Мал.11

Скільки в громаді фахівців з супроводу ветеранів, ветеранок?

Мал.12

Недостатній рівень доступності до послуг працевлаштування та освіти

Знайти себе після років служби у силовому секторі – завдання не з легких. Разом із тим, самореалізація особистості – один з ключових факторів моральної стабільності і сталості добробуту родини.

Попри цікаві показники надані Державною службою зайнятості щодо наданих послуг ветеранам, ветеранкам та членам їх сімей, громади виводять дану проблематику, як одну з “кричущих” (Мал. 1, 2, 3, 4, 13, 14)

Надання послуг Державною службою зайнятості учасникам бойових дій у січні-квітні 2025 року

Мал.13

	Отримували послуги, осіб	З них, мали статус безробітного, осіб	Працевлаштовано, осіб	Отримали ваучери на навчання, осіб	Проходили професійне навчання, осіб	Брали участь у громадських та інших роботах тимчасового характеру, осіб	Станом на 01.05.2025	
							Отримували послуги, осіб	З них, мали статус безробітного, осіб
Україна	8 014	6 371	1 145	277	281	61	3 862	3 163

Надання послуг Державною службою зайнятості особам з інвалідністю у січні-квітні 2025 року

	Отримували послуги, осіб	З них, мали статус безробітного, осіб	Працевлаштовано, осіб	Отримали ваучери на навчання, осіб	Проходили професійне навчання, осіб	Брали участь у громадських та інших роботах тимчасового характеру, осіб	Надано компенсацію витрат за облаштування робочих місць працевлаштованих людей з інвалідністю, осіб	Станом на 01.05.2025	
								Отримували послуги, осіб	З них, мали статус безробітного, осіб
Україна	18 224	16 233	2 973	516	1 012	686	805	8 870	8 128

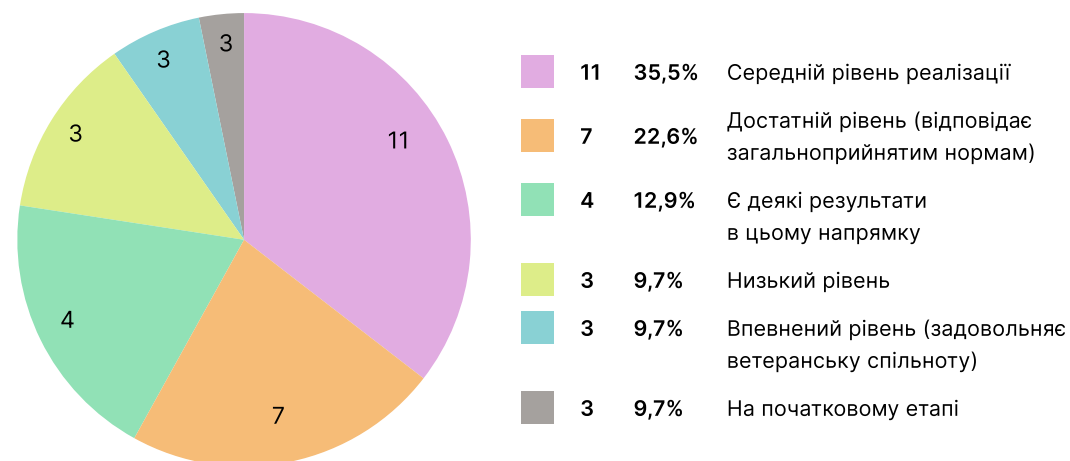
ПОЗИТИВНІ ТЕНДЕНЦІЇ

Серед “високих” оцінок в аналізі опинились питання поваги до ветеранів, ветеранок, оцінка достатності місцевих ініціатив у ветеранському питанні, задоволення координацією виконання завдань ветеранської політики з боку ОВА та достатність заходів підтримки родин ветеранів, ветеранок. Доволі сумнівні показники, але опитування і допускало, що ці питання будуть “прикрашеними” з боку респондентів, адже опитування мало відкритий характер.

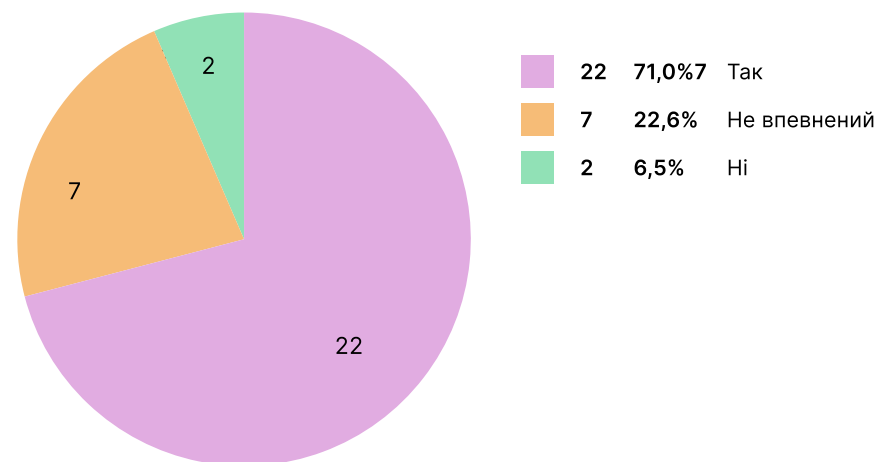
Насправді питання поваги навіть на національному рівні чомусь віднесено до другого стратегічної цілі Стратегії національної політики, коли очевидно, що не “піднявши” реалізацію завдань, пов'язаних із формуванням позитивного образу ветерана/ветеранки, поваги до захисників/захисниць ми не можемо із достатнім рівнем розуміння необхідності та якісного наповнення перейти, наприклад, до розвитку послуг або підготовки необхідних фахівців тощо.

Основною причиною “спіху” або, іншими словами” оперативності рішень та їх реалізації є те, що це потрібно було “на вчора”, державна система відстала, а деякі громади й досі не розуміють, чому ветеранська політика станом на сьогодні виходить на перші шпальти. Ми на практичному досвіді чуємо запити від громад, на досвіді бачили неприпустимі дії по відношенню до ветеранів. Тому, власне, поки до позитивного настрою громад в цьому питанні ставимося з обережністю.

Достатність заходів, ініціатив щодо підтримки в працевлаштуванні, забезпеченні освітніх можливостей для ветеранів, ветеранок, членів їх родин Мал.14

Чи достатньо на Вашу думку в ТГ опрацьовані питання поваги до ветеранів, ветеранок, вшанування пам'яті загиблих? Мал.15

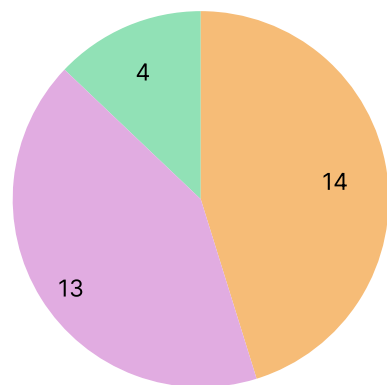

Практична робота в обраних обласних військових адміністраціях та робочі візити за запитами окремих громад у своїй більшості підтверджують факт задовільного рівня координації виконання завдань Національної стратегії ветеранської політики. Разом із тим, ми спостерігаємо деяку невпевненість уповноважених у формуванні та реалізації напрямку на місцевому рівні, недостатню освіченість, розуміємо потребу в роз'ясненні окремих питань.

Про сім'ї захисників з новими акцентами почали говорити у 2024 році. Саме в сім'ях вбачають основну підтримку на етапі повернення та реінтеграції ветерана/ ветеранки. Заходам підтримки сімей ветеранів та ветеранок у Стратегії ветеранської політики на період до 2030 року присвячені окремі завдання, а політика активізує системні обговорення та інтегрування нових адміністративних та соціальних послуг в діяльність муніципалітетів. Виходячи з того, що ми знаходимося на етапі аналізів та формування системи підтримки сімей ветеранів та ветеранок, у відповіді респондентів також закладаємо похибки на відносність до рівня проінформованості/занурення.

Чи вважаєте Ви місцеву ветеранську політику достатньою?

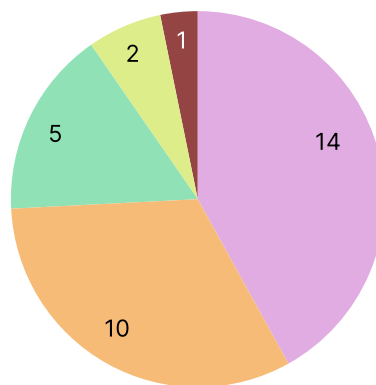
Мал.16

14	45,2%	Так
13	41,9%	Не впевнений
4	12,9%	Ні

Достатність координаційної діяльності ОВА

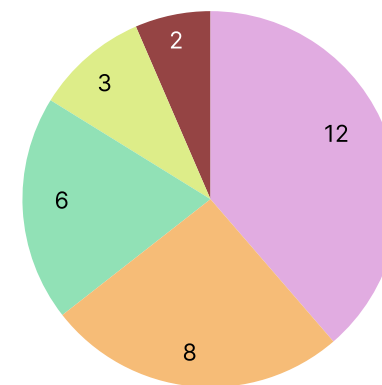
Мал.17

13	достатній рівень (відповідає загальноприйнятим нормам)
10	середній рівень реалізації
5	на початковому етапі
2	є деякі результати в цьому напрямку
1	впевнений рівень (задовольняє ветеранську спільноту)

Достатність започаткованих (в сталій реалізації) заходів підтримки сімей ветеранів, ветеранок

Мал.18

12	38,7%	достатній рівень (відповідає загальноприйнятим нормам)
8	25,8%	середній рівень реалізації
6	19,4%	є деякі результати в цьому напрямку
3	9,7%	впевнений рівень (задовольняє ветеранську спільноту)
2	6,5%	на початковому етапі

ПОТРЕБИ ГРОМАД (ОЧІКУВАННЯ)

В інтересах обізнаності щодо користі та очікувань громад, ми включили питання, яке підтримало статистику попередніх відповідей щодо напрямків включення, на які сподіваються органи місцевого самоврядування при роботі з міжнародними програмами/ організаціями. **Аналіз підтверджує висновки досліджень інших суб'єктів державної та неурядової експертизи у сфері ветеранської політики щодо сучасних викликів громад в напрямку її реалізації. Проблематика, в якій на місцях найзатребуваніший запит на допомогу наступна:**

- матеріальна допомога в створенні/підтримці реалізації ініціатив щодо розвитку ветеранської інфраструктури;
- експертно-методична допомога в формуванні та реалізації завдань ветеранської політики;
- пошук/підготовка кваліфікованих юрисконсультів, психологів, фахівців супроводу;
- організаційно-методична, тренінгова та консультативна підтримка в роботі із цільовими аудиторіями громад, дотичними до надання послуг ветеранам, ветеранкам та їх близьким.

Чим програма Polaris могла б бути корисною, для вирішення тих чи інших ветеранських проблематик?

Мал.19

Polaris

Підтримка багаторівневого
врядування в Україні

2025